

змістову лінію, закладену в чинній програмі з української мови. Реалізація означеної змістової лінії на уроках української мови передбачає зорієнтованість навчального процесу на оволодіння учнями соціокультурною компетентністю (Гез М., Гудзик І., Зимня І., Кучерук О., Леонтьєв О. О., Манакін В., Редько В., Сафонова В., Скуратівський Л.).

Дослідна методика передбачала створення системи комплексних вправ, які містять тексти соціокультурної тематики й завдання до них; застосування ефективних методів, прийомів і форм навчання; впровадження створеної системи роботи в навчальний процес; оцінювання володіння учнями соціокультурною компетентністю за визначеними критеріями.

Узагальнені результати контрольних робіт довели ефективність розробленої системи вправ і завдань та методів навчання (метод проєктів, презентація творчих завдань, метод наслідування, імітації або рольова гра, метод морального вибору; метод моделювання ситуацій). За всієї різноманітності неодмінною умовою цих методів є наявність проблеми й робота над нею як індивідуально (складання усних і письмових повідомлень, відповіді на запитання й формулювання запитань), так і в парах, групах, командах, прийняття узгодженого рішення й обговорення результатів (діалогу) виконаної роботи.

Констатовано, що рівень сформованості соціокультурної компетентності в учнів експериментальних класів значно підвищився: *високий рівень* (5 клас – на 10,7 %; 6 клас – на 13,8 %; 7 клас – на 12,3 %); *достатній* (5 клас – на 26,6 %; 6 клас – на 22,1 %; 7 клас – на 22,7 %); а також зменшився відсоток учнів з *низьким рівнем* сформованості соціокультурної компетентності (5 клас – на 12,1 %; 6 клас – на 15,1 %; 7 клас – на 11,1 %) порівняно з початковими показниками констатувального зрізу.

Результати дослідження засвідчили, що учні експериментальних класів оволоділи більшим обсягом соціокультурних знань, а також частіше застосовували їх для досягнення своїх цілей під час усного й письмового спілкування (складання діалогів, читання й розуміння тексту, написання листа, пояснення реалій), ніж учні контрольних груп.

ДІАЛОГІЧНЕ МОВЛЕННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ШКОЛЯРІВ

Л. В. Галаєвська

Спілкування – провідна діяльність підлітків, які прагнуть обговорювати на уроці життєві теми, сперечатися, формулювати власну думку з різних питань і набувати досвіду обстоювання її. Школярі постійно відчують внутрішню потребу в спілкуванні.

Діалогічний підхід надає їм право мати власну точку зору і власну позицію, до якої вчитель має ставитися з повагою. За таких умов організація навчальної діяльності учень може вільно розвиватися як особистість.

Актуальність опанування учнями найприроднішої форми мовлення –

діалогічної – постала у зв'язку з розробленням принципово нової системи навчання української мови. Діалог (парний і груповий) є найбільш поширеним видом мовленнєвого спілкування, що характеризується зміною висловлювань двох або кількох (полілог) мовців і безпосереднім зв'язком висловлювань із ситуацією.

Структура будь-якої діяльності передбачає чотири фази: орієнтування, планування, реалізацію й контроль.

Перша фаза мовленнєвої дії – орієнтування в ситуації (умовах) спілкування. Зорієнтуватися в умовах спілкування – означає визначити мотив майбутнього спілкування і врахувати мету спілкування (в офіційній чи неофіційній ситуації воно має відбутися; хто є адресатом мовлення, кількість їх, а саме: з однією особою, двома чи багатьма доведеться спілкуватися; яку форму обрано для спілкування – усну чи писемну тощо), умови (час і місце спілкування), який стиль, тип мовлення є найбільш доречним для конкретної теми й мети.

Друга фаза мовленнєвої дії – планування. Мовець обмірковує зміст (тему й головну думку) майбутнього висловлювання, а також мовнотильове оформлення (добір мовновиражальних засобів, характерних для конкретного стилю). Певні обмеження на цей зміст накладаються обраним стилем, типом, видом і формою мовлення.

Третя фаза мовленнєвої діяльності становить перехід від програми висловлювання до реалізації задуму в виражальних засобах мови. Йдеться про добір мовцем адекватних змістові слів, граматичних форм, синтаксичних варіантів висловлювання.

Четвертою є фаза контролю, що полягає у зіставленні мовцем результату виконаної мовленнєвої дії з попереднім задумом. Якщо заздалегідь визначеної мети спілкування не досягнуто, мовець повинен зрозуміти, у якій з трьох попередніх фаз він припустився помилки та якої саме.

Таким чином, формування вмінь і навичок діалогічного мовлення можливе за умови всебічного врахування специфіки мовлення як діяльності, в основу якої покладено положення психолінгвістики (теорії мовленнєвої діяльності).

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ЗМІСТОВОЇ ЛІНІЇ У ПІДРУЧНИКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ 8 КЛАСУ

М. Е. Ніщенко, аспірант

Особливої актуальності набуває сьогодні якісне розроблення й наповнення всіх змістових ліній, визначених чинною програмою з української мови. У зв'язку з модернізаційними процесами в освіті першочергової уваги заслуговують такі важливі компоненти, як підручник і програма, що повною мірою мають відображати сучасні освітні тенденції й інновації.

У результаті аналізу наукової літератури з'ясовано, що компоненти соціокультурної компетентності взаємопов'язані через поняття культурного